Jere Malinen, text och bilder

60 vintrar *av mårdjakt*

Det finns kanske mer mård i skogarna än någonsin. En erfaren jägares överraskande metod skyddar björnarna mot järnen.

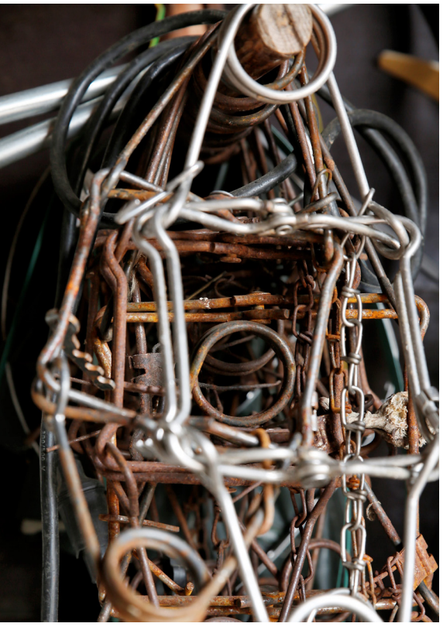

Dessa järn hänger på spiken fram till november så att björnarna inte trasslar in sig i dem.

Kieppi

Vintern 1961–62 var den hetaste tiden i kalla kriget. Sovjetunionen och Nato hade i åratal varit osams om herraväldet över världen.

Även Finland fick sin beskärda del av stormaktspolitiken. Landet lutade, men grannen tyckte det lutade åt fel håll. Så i oktober 1961 lämnade Sovjetunionen in en not, där man med hänvisning till VSB-pakten framförde krav på konsultationer, det vill säga en diskussion om ”åtgärder för att trygga försvaret av de bägge ländernas gränser vid ett hot om ett militärt angrepp från av Västtyskland och dess allierade”.

När president Kekkonen i och med noten upplöste riksdagen, smög en märklig besökare, troligen från öst, omkring i Sulkava i östra Savolax.

Paavo Kukkonen, då i konfirmationsåldern, beslöt sig för att ingripa i de historiska händelserna. Han tog sin Husqvarna med hanar från stugväggen.

Boklärdom lönar sig

Det har gått 60 år sedan den vintern, men Paavo Kukkonen, som fortfarande bor i samma stuga, minns händelserna skarpt.

Han blir påmind om dem av en uppstoppad mård, som kanske i en okänds ögon verkar ha sett sina bästa dagar, men som i själva verket är en viktig bit finländskt vildmarksliv.

– Inte är den ju vacker, men unik, myser Kukkonen om den uppstoppade mården som gömt sig på stugans vägg ända sedan notkrisens dagar.

Dessutom är den före detta guldstrupen som blekts av solljuset förknippad med en sockersöt jakthistoria.

– Det var den första mården jag såg i mitt liv, upprepar Kukkonen, som ända sedan ungdomen ivrigt har läst vildmarksböcker.

– Från böckerna kände jag igen mården. Guldstrupen. Nog hade jag väl sett en bild av den.

Tills grannen **Teuvo Kasanens** spets började skälla vid Kukkonens hörn en månskensnatt i november. Den brukade inte skälla i onödan på natten.

Inte mycket har förändrats i jakten. Också vinden blåser fortfarande från öster.

Paavo Kukkonens första mårdfångst är inte längre vacker, men annars viktig: den är fångad för 60 år sedan, under notkrisen.

Kieppi

Paavo Kukkonens järnrunda har blivit kortare, men blodet drar honom fortfarande ut på en runda, som han gör med snöskor.

Den unge Paavo vaknade till skallet, tog ett par 16 kalibers patroner ur byrålådan, hoppade i stövlarna och gick mot skallet.

Arbete noggrant som urmakeri

När Paavo skyndade fram till skallet såg han en ”svart klump” i en björk utan löv. Jägaren såg att hunden höll låda åt klumpen och sköt ner den.

– Jag identifierade den som en mård, även om ingen senare kom ihåg att de skulle ha sett en sådan i de krokarna förut.

Man hade inte ens sett spåren. Vildmarksunderverket var ändå en så pass unik uppenbarelse, att den måste stoppas upp som bevis för efterkommande generationer.

– Ifall den hade blivit både den första och sista av sin art, skrattar Kukkonen.

En uppstoppare fanns så nära som i grannkommunen Juva, vilket inte var en självklarhet på den tiden. Urmakare Toivo Satoniemi, drar sig Kukkonen till minnes, men är inte helt säker på namnet.

Allmän djurart

Det tog tjugo år innan mården började bli vanligare i östra Savolax.

Efter det har Kukkonen under sin vildmarkskarriär fångat tiotals fler: med spetsar, järn och några till och med med KaNu-fällor.

– Efter krigen betalade man en skogsarbetares månadslön för ett mårdskinn, säger Kukkonen, men konstaterar att han var för ung för att ens minnas sådana tider.

– Numera är ju mården en mycket vanlig art här. Under min jägarkarriär har de aldrig jagats på grund av pengar.

Det vet också den finländska viltforskningen. Mården har på ett halvt sekel spridit sig från de yttersta randområdena i Östra Finland tillbaka till hela Skogsfinland. Arten saknas endast i Fjäll-Lappland, där det inte finns barrträd.

Rekordåret 2018 fångades hela 29 000 mårdar. Forskningsingenjör **Petri Timonen** vid Naturresursinstitutet (Luke) misstänker att fångstgränsen på upp till 30 000 mårdar kommer att överskridas under de närmaste åren.

– Det finns kanske mer mård i skogarna än någonsin. Åtminstone i räkningshistorien.

Krigets vindar

Det är den 24 februari 2022. Paavo Kukkonen tittar på den uppstoppade mården, går ut ur stugan och drar på sig snöskorna ute på gården.

Jag frågar om han tror på slumpen. På nyheterna berättas att Ryssland på morgonen anfallit Ukraina.

– Det ser ut som om vinden fortfarande blåser från öster.

Kukkonen konstaterar lite makabert, att inte heller mårdjakten har förändrats mycket på 60 år.

Vintern har varit snörik. I mårdskogen innebär det vanligtvis en god skördesäsong. Matgömmorna täcks av snödrivorna, sorkarna är svårare att fånga.

Så betet drar till sig mården.

– Jag har bara fått två mårdar. Jag är redan en gammal man. Jag orkar inte längre skida runt i skogen och sätta bete i järnlådorna.

Jaktpauserna på flera veckor syns oundvikligen i fångsten.

– Det är nog inte många som jagar mård. De får vara ganska i fred.

Hål i holkbottnen

Vid en bastuväg på mindre än en kilometers avstånd från hemmet finns en fångstplats som har gett byte i tiotals år. Dit går man på en kvart i lugn takt med snöskor.

Grandungen är mårdens hem och sådana finns det många av i Savolax. Kukkonen öppnar locket i en skyddslåda som påminner om en knipholk.

Här är hålet i bottnen.

Paavo skyddar järnen väl och lägger ut dem först när björnarna sover

– Mården klättrar längs granstammen rakt in i järnet.

Om det finns ett byte ser man det i allmänhet redan utåt. Svansen hänger ur hålet. Ett annat säkert tecken är Kukkonens spets. Den meddelar om järnfångsten i god tid på förhand.

– Jag har skjutit några mårdar för den också. Den senaste för några vintrar sedan, Kukkonen misstänker att det blir hans och hundens sista.

– Den börjar också bli gammal.

Järnen på spiken till november

Fångstrundan avslutas i gårdslidret. På en spik på väggen hänger en bunt dödande fångstjärn.

– Jag är en fångstman av det gamla folket. På våren samlar jag in järnen från skogen och inte har jag hela arsenalen i användning annars heller. Man ska ha en reserv, det lärde de ut redan i armén.

Paavo Kukkonen berättar att han nog vet att man enligt dagens paragrafer kan jaga mård från och med augusti.

– Det var ett dåligt beslut. Jaktsäsongen borde återställas från november till mars.

Kukkonen säger att höstjakten på mård är den största orsaken till att fångstjärn hamnat i björnarnas tassar.

– Järnlådor kan man ha i skogarna året runt, men järnen förs ut till jakt först i november.

Samma sak gäller under våren. Björnarna vaknar i april. Mårdjärnen måste absolut tas bort före det.

En holkmodell som är öppen i bottnen är mårdveteranens favorit som skyddslåda för järnen.

Fångsten under säsongen blev några guldstrupar: "Vintern var bra, men jag börjar bli gammal."